

Elements of Thought 2

ارکان تفکر ۲

این برنامه آموزشی با پشتیبانی و حمایت بنیاد غیر انتفاعی آینه تهیه و تقدیم حضور شما عزیزان میشود. در این بسته آموزشی که صد جلسه خواهد بود، اصول درست فکر کردن بر اساس آموزه های تفکر نقادانه، (Critical Thinking) و با بهره گیری از آخرین یافته های علمی در زمینه تفکر، آموزش داده میشود. هدف از این برنامه آشنایی همگان با اصول درست اندیشیدن است تا از این طریق شاهد گسترش هر چه بیشتر عقل ورزی و خردگرایی در جامعه باشیم.

ارکان تفکر (Elements of Thought)

در جلسه گذشته مدل هشت بخشی ارکان تفکر که بوسیله ریچارد پال پیشنهاد شده است را معرفی کردیم. در این جلسه این مدل را بیشتر مورد توجه قرار می دهیم. پرسش هایی که این هشت بخش را هدف می گیرند عبارتند از:

- چه هدفی را دنبال می کنیم؟ می خواهیم چه چیز اتفاق بیفتد؟
- پرسش اساسی چیست؟ چه مشکلی قرار است حل شود؟
- چه اطلاعات و تجربیاتی برای رفع مشکل یا پاسخ به سوال لازم است؟
- برداشت من چیست و چگونه نتیجه گیری می کنم؟
- مفاهیم ذهنی کلیدی چه هستند؟
- پیش فرض های ما چه هستند؟
- چه تبعات و پیامدهایی ممکن است داشته باشد؟
- با چه دیدگاهی به موضوع نگاه می کنم؟ دیدگاههای دیگر چه می گویند؟

هر گاه فکر میکنیم، هدف و منظوری را دنبال می‌کنیم. از چشم اندازی مشخص به موضوع نگاه میکنیم. پیش فرض‌هایی داریم که نشان میدهد اموری را بدیهی فرض می‌کنیم. از مفاهیم و ایده‌های ذهنی مشخصی بهره می‌گیریم. داده‌ها و اطلاعات و تجربیات را تعبیر و تفسیر میکنیم و نتایج می‌گیریم. تا اینکه به پرسشی جواب دهیم یا مسئله‌ای را حل کنیم. تفکر و استدلال ما تبعات و پیامدهایی خواهد داشت.

ما می‌توانیم فرایند تفکر و استدلال را به کنترل خود درآوریم، به شرط آنکه مولفه‌های آن را بشناسیم. اگر بدانیم که ارکان تفکر چه هستند. متفکر نقاد این عناصر تشکیل دهنده فکر را به سطح خود آگاه می‌آورد و کیفیت هر بخش را می‌سنجد.

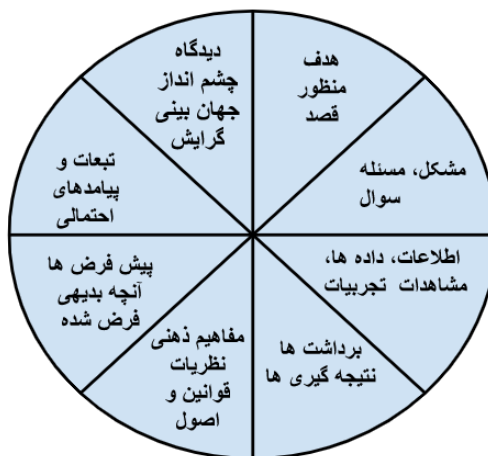
منطق هر ایده و فکری را میتوان با تحلیل ارکان تفکر مشخص کرد.

منطق این رشته تحصیلی چیست؟

منطق این کتاب چیست؟

منطق این تصمیم چیست؟

منطق این احساسی که دارم چیست؟

مدل ارکان تفکر ریچارد پال

مدل ارکان تفکر ریچارد پال را میتوان در باره رشته تحصیلی خود بکار برد.

هدف از این رشته تحصیلی چیست؟ بدنیال پاسخ به چه پرسش‌هایی است؟ مفاهیم کلیدی چه هستند؟ از چه نوع اطلاعاتی استفاده می‌کند؟ واقعیت‌ها چیست؟ چگونه برداشت و نتیجه‌گیری صورت می‌گیرد؟ پیش فرض‌های آن چیست؟ چه تبعات و پیامدهایی وجود خواهد داشت؟ از کدام چشم انداز به موضوع نگاه میکند؟ چه دیدگاه‌هایی در آن وجود دارند؟

به اهداف و انگیزه ها دقیق تر بیندیشیم:

- هدف من از شرکت در این کلاس چیست؟
- چرا می خواهم مهاجرت کنم؟
- هدف از این کتاب/دوره آموزشی/مقاله/فیلم سینمایی چیست؟
- هدف از انقلاب اسلامی چه بود؟
- هدف از عزاداری برای امام حسین چیست؟
- مجلس با چه انگیزه ای این قانون را تصویب کرد؟
- هدف شما از طرح این سوال چیست؟
- هدف مولانا از نوشتن مثنوی چه بود؟
- انگیزه شما از تحصیل در رشته پزشکی چیست؟

گاهی کاری را انجام می دهیم بدون اینکه به هدف آن درست فکر کرده باشیم. گاهی افرادی که یک کار گروهی را انجام می دهند هدف مشترکی ندارند. گاهی افراد از ذکر هدف و انگیزه اصلی خود ظفره میروند.

به داده ها و اطلاعات دقیق تر بیندیشیم:

- چقدر در باره موضوعی که تصمیم می گیرم، اطلاعات دارم؟
- اطلاعات خود را از کدام منابع کسب کرده ام؟
- آیا اطلاعات بیشتری لازم است که من آن را ندارم؟
- آیا سوگیری تاییدی خود را کنترل کرده ام؟
- از کجا بدانم اطلاعات من دقیق است؟
- آیا اطلاعات من به موضوعی که درباره اش نظر می دهم یا تصمیم میگیرم مرتبط است؟
- بر اساس کدام دانش و تجربیات این نظر را می دهید؟
- آیا اطلاعات خود را راستی آزمایی کرده ام؟
- کدام تصمیم را در گذشته بر اساس اطلاعات نادرست گرفتم؟
- خواندن این کتاب چه اطلاعاتی به شما میدهد.
- از این سفر چه تجربیاتی کسب کردم؟
- بر اساس کدام کتاب یا مقاله ای که خوانده اید دارید اظهار نظر میکنید؟

باید توجه داشته باشیم بیشتر افراد با سوگیری تاییدی فقط اطلاعاتی را جستجو می کنند که نظرشان را تایید می کند. برخی افراد بدون داشتن اطلاعات لازم اظهار می کنند. همیشه نمی توانیم تمام اطلاعات لازم را در اختیار داشته باشیم.

به برداشت ها و نتیجه گیری ها دقیق تر بیندیشیم:

- آیا برداشت من منطقی است؟
- نویسنده این مقاله/کتاب به چه نتیجه ای رسیده است؟
- آیا این تفسیر و برداشت درست است؟
- آیا نتیجه دیگری میتوان از این حرف گرفت؟
- چرا من به این نتیجه رسیدم؟
- کدام نفع شخصی پشت این نتیجه گیری است؟
- آیا برای رسیدن به این نتیجه، همه داده ها و اطلاعات را در نظر گرفتم؟
- چرا دیگران برداشت و نتیجه گیری متفاوتی دارند؟
- چگونه میتوان از صحت این نتیجه گیری اطمینان حاصل کرد؟
- پس از خواندن این کتاب به چه نتیجه ای می رسید؟

باید توجه داشته باشیم برداشت و نتیجه گیری های ما اغلب تحت تاثیر امیال و انگیزه های خودخواهانه انجام میشود. باید از خود سوال کنیم آیا احساسات من در رسیدن به این نتیجه دخالت داشت؟

به پیش فرض ها دقیق تر بیندیشیم:

- چه چیزی را بدیهی فرض کرده ام؟
- کدام پیش فرض ها من را به این نتیجه گیری رساندند؟
- طرفداران این نظریه چه پیش فرض هایی دارند؟
- من در باره والدین/دوست/همسر خود چه پیش فرض هایی دارم؟
- فرض شما در این موضوع چیست؟
- چه پیش فرض های نادرستی در گذشته داشتم که منجر به تصمیم گیری غلط من شد؟
- چه پیش فرض هایی را باید کنار بگذارم؟

باید توجه داشته باشیم که پیش فرض ها معمولا در لایه های پنهان ذهن ما جای دارند و ریشه بسیاری از گرفتاریها در پیش فرض های نادرست است. چون پیش فرض ها ناخودآگاه هستند، معمولا حاوی تعصبات و سوگیری های ما هستند.

به مفاهیم ذهنی دقیق تر بیندیشیم:

- آیا نظریه ولایت فقیه با اصل تفکیک قوا منافات ندارد؟
- آیا میتوانید این نظریه را توضیح دهید؟
- آیا این عبارت را در معنای مصطلح آن بکار میبرید؟
- آیا میتوانید اصل تفکیک قوا را توضیح دهید؟
- مفاهیم کلیدی در این کتاب یا مقاله کدامند؟
- آیا مفهوم عقل آنگونه که در این کتاب بکار رفته همان مفهومی است که من در ذهن دارم؟
- آیا من در توضیح نظرات خود، کلمات کلیدی را تعریف می‌کنم؟
- آیا کانسپت "جمهوری اسلامی" متناقض نیست؟
-

باید توجه داشته باشیم که ما متناسب با مفاهیم فکری خود، فکر می‌کنیم. در واقع مفاهیم فکری ما ابزار تفکر ما هستند. ما بر اساس ایده های ذهنی که این مفاهیم را در بر میگیرند فکر میکنیم. ما در استفاده از زبان به شکل دقیق مراعات لازم را نداریم.

به دیدگاه ها دقیق تر بیندیشیم:

- من از کدام دیدگاه به موضوع نگاه میکنم؟
- چه دیدگاههای دیگری وجود دارند؟
- محدودیت های دیدگاه من چیست؟
- آیا من دیدگاههای دیگری که نظر من را به چالش می کشند. با دقت بررسی و مطالعه کرده ام؟
- مولانا از کدام چشم انداز مثنوی را نوشته است؟
- محدودیت های دیدگاه او چه بوده است؟
- آیا میتوانم از دیدگاهی که با آن مخالفم به موضوع نگاه کنم و آن را توضیح دهم؟

باید توجه داشته باشیم که هر تفکر و استدلالی در چارچوب یک دیدگاه بخصوص انجام میشود. از صفات بارز متفکر نقاد این است که سعی می کند از دیدگاههای مختلف به موضوع نگاه کند.

به تبعات و پیامدها دقیق تر بیندیشیم:

- اگر این تصمیم را بگیرم چه پیامدهایی برای من خواهد داشت؟
- اگر این تصمیم را نگیرم چه پیامدهایی خواهد داشت؟

- کدام تصمیم را گرفتید و با پیامدهایی که پیش بینی نکرده بودید مواجه شدید؟
- اگر نظر این نویسنده را بپذیرم، چه تاثیری بر سیستم باور من خواهد داشت؟ کدام عقاید خود را باید کنار بگذارم؟

باید توجه داشته باشیم که انسان خردمند و مسئولیت شناس تبعات و پیامدهای تصمیم خود را در نظر می گیرد و اجرای هر طرح و برنامه ای یک سری پیامدها به دنبال خواهد داشت.

لازم است به تفاوت بین برداشت و پیش فرض توجه داشته باشیم. این مطلب را در درس بعد بیشتر مورد توجه قرار می دهیم.

تفاوت برداشت و پیش فرض

